

Andra roten, tomt 58

Utanför kvartersindelningen

Tomter utanför kvartersindelningen Fammmätagården Ekelundsgatan utstakade 1670.

Väster om Ekelundsgatan mellan Vallgatan och Kungsgatan.

Efter branden den 1.11.1804 inköpt av staden och utlagd till friplats.

Valentin trädgårdsmästare

1671–79 M1.2.1676 tomt ”Öltappare”

G 1676–81

Valentin trädgårdsmästare omtalas redan 1666–70 i första roten. Den här ifrågavarande tomten erhöll han 1670 av Magistraten, då den omtalas som ”en tomt under ekeskogen näst intill Jöns Andersson däledragare”. I 1675 års bakugnslängd uppföres han dock norr om Jöns Nilsson. (1646 omtalas en *Valentin Salomonsson*, 1666 en Valentin Pettersson och 1672 i kämnärsrätten en hustru *Ingrid Valentins*.)

Gården kallas 1710 ”fammmätares hus” och ägdes 1696–1712 av Jöns famnmätare, 1713 av Nils Rasmussons änka och 1714–17 av Anders Rasmussons änka. (Nils är möjligen felskrivning för Anders.)

I gården bor 1717 också *Måns famnmätare*, gammal och fattig med *hustrun Annika Jönsdotter* och förlovade soldaten ”Jöns på Snorka”.

Sofia Hiortberg

lånade 8.7.1719 200 d smt av sin broder *Henrik Hiortberg* till att inlösa en liten tomt och hus belägen på Ekelundsgatan, ”Fambnemästaregården benämnd”. Hon var identisk med skeppsskrivaren vid amiralitetet Christoffer Straubs änka, som sägs vara fattig och som bor i gården 1718–23. 1722 presenterade kapten Henrik Hiortberg sin fordran på sin syster Sofia Hiortberg, C. Brandt pantsatte 1735 sitt gårdebrev till sin kusin *Mons. Gustaf Hindrik Straub*, sedan han av dennes moder Sofia Hiortberg lånat 200 d smt.

Gården kallas 1725 ”konstapel Tranmans hus”. Hos ”corporal Tranman” bodde då *ryttarkorpralen Carl Brandt*, förmodligen densamme som hade lånat pengar av Sofia Hiortberg. Gården tillhörde 1730 borgaren Lars Andersson Tornberg, som kallades hökare, när han fick burskap 24.2.1728. Den 2.3.1733 avvittrade han sin son *Anders* i första äktenskapet: dennes morbroder och förmyndare var *överskepparen Lars Bogman*. När Lars Tornberg själv avled (bou 1737:358) efterlämnade han änkan Anna Maria Kuntz och döttrarna *Margareta och Christina*, vilkens förmyndare var *bakaremästare Lars Åhman*. Christina avled strax efter fadern.

Skeppstimmermannen Pehr Larsson hade redan 1735 övertagit gården. Han levde 1740 men 1745–50 omtalas hans änka i tomtöreslängden.

Hökaren Anders Hallberg

var innehavare 1755. 1752 hade han som ”drängen Anders Hallberg” sökt burskap och hökerirättigheter. Han hade tjänat H. Hising i fem års tid. Han fick det begärda burskapet 13.7.1753. Som hökare tycks han inte ha varit särskilt framgångsrik, ty 1760 kallas han arbetskarl och delar gården med murgesällen Petter Wallström.

Hökaren Johan Gerndt

(född 1714, burskap 10.6.1763, död 3.12.1768, 54 år, begr. Chr 6.12, s.å.) (Se BIIb:69, 14.1.1752.) Han köpte brandvaktssergeanten Anders Hallbergs del i 2.58 den 15.8.1760 för 590 d smt. Innan Johan Gerndt blev hökare hade han varit klädesmakare och tjänat på *handelsmannen Martin Sandbergs* fabrik, först 19 år som gesäll och sedan två år som mästare. Hans första hustru Helena Backe (född 1712, död i vattusot 19.3.1762) var dotter till skepparen och *kaparekaptenen under Karl XII Jacob Pettersson Backe* och *Ingeborg Böcker*. Bouppteckningen efter henne den 1.3.1763 upptar detta hus 2.58 betecknat som ”ett litet gammalt hus på Ekelundsgatan”. *Hökaren Johan Gerndt* flyttade 1766 till 4.3 Drottninggatan, två hus från vallen, värderat 2 765 d smt som han köpt av Johan Paul Dolck. Han efterlämnade enligt bou 18.4.1769 hus och gård 4.3 och änkan Ingeborg Hansdotter Lundström (levde 1720–1800).

Sporrsmeden (en tid hökaren) Johan Jacob Weisell hade redan 1768 avlöst Johan Gerndt som ägare av 2.58. Om hans föräldrar och bror se 1.8, 10.31 och 7.43. Den 10.4.1764 förnyade han sin ansökan om att få bli hökare. Som utlärd spormakaregesäll hade han arbetat i sex år men hans ögon hade blivit så försvagade, att han fann sig oförmögen att i det yrket kunna förvärva sig sin dagliga utkomst. Under kronans arbete hade han i Norrköping skaffat sig ett svårt bräck, som ökade svårigheterna för honom att bruka sin lärda profession. Hans ansökan om hökeritillstånd bifölls av de äldste (EIIb:109). Sin värste fiende och avundsman hade han i sin broder *sporrsmeden Olof Weisell*. Johan Jacob Weisell fann enligt egen utsago att hökeriyrket icke gav honom tillräcklig näring utan att fattigdom och elände ständigt tryckte honom. Han ansökte därför redan 1767 om att antagas till mästare och sporrsmed i staden (EIIb:124, 16.10.1767). I klensmedsäm- betets den 11.9.1767 meddelade utslag över Johan Jacob Weisells ansökan anförde ämbetet följande skäl för avslag 1) J. J. Weisells tillstånd att idka hökerinäring, givet 15.12.1764. 2) hans svaga syn 3) att brodern Olof Weisell inte hade tillräckligt med arbete för att kunna anställa medhjälpare.

Johan Jacob Weisell bemötte dessa invändningar på följande sätt: Att det var brist på arbete var orimligt i sig själv. ”Ty utom thet at Giöteborg med skiäl räknas näst intil Stockholm för den största stad i riket är ingen spårsmed på denna sida Örebro och Linköping samt skånska sidan häromkring til finnandes.” Merendels hade brodern Olof fem arbetare i verkstaden, ibland fyra. Johan Jacob Weisell hade som mästarebarn redligen lärt yrket. – Att han skulle haft så många arbetare förnekade Olof Weisell. Det var en lögn. På tredje året hade han ej haft gesäll, ej heller fyra eller fem arbetare. Hans egen son som nu gick i Tyska skolan, räknade Johan Jacob bland arbetarna. Ändå var han inte femton år utan hade blott fyllt tolv. Olof Weisell skrev, att brodern Johan Jacob jämförde Stockholm och Göteborg men förteg, att knappt tvenne mästare I Stockholm hade födan i deras profession. Man skulle tycka, att där det fanns så många hovstater, där borde finnas tillräckligt med avnämare. Det fanns i den härstädes inrättade *Nürnbergboden* allt vad som hörde till sporrsmedsarbetet såsom likkistors beslag m.m. I Uddevalla hade klensmeder-

na detta arbete, vartill de också hade förfärdigat skrapor till hela Dragonregementet och förrättat förteningar och i Lidköping hade en klensmed gjort betselsträngar för ett helt kavalleri för att inte nämna allt det arbete som kom från Jönköping och flera städer eller förtiga att bruksarbetare fuskade i denna profession, så att var man reste kunde man handla sporsmedsarbete.

1769 klagade Olof Weisell över sin broder Johan Jacob Weisell, att han arbetat i sporsmedsyrket, trots magistratens förbud för honom att befatta sig därmed, innan han hade gjort sitt mästerskapsstycke. Bl.a. hade han gjort åtta likkistringar till avlidne inspektör Hermeijers sterbhus, annat att förtiga.

Nästa år ansökte sporsmeden Olof Weisel om att få idka trähandel under hänvisning till sin ofärdighet i handen, vilket enligt trähandlarna icke berättigade honom därtill. Hans ansökan om tillstånd till trähandel var enligt dem en missnöjesyttring över att staden hade beviljat hans broder tillstånd att i Göteborg idka sporsmedshantverket. ”Det var i staden allmänt kunnigt, huru Olof Weisell på allt upptänkeligt sätt sökt hindra brodern att med sitt lärda hantverk få rädda sig utur hunger och armod”. Sporsmeden Johan Jacob Weisell levde 1790 men 1795 var detta sporsmeden Weisells änkas hus.

Vaktmästaren Joh. And. Bahrman

ägde tomten 1800–02. Det framgår av ett brandförsäkringsprotokoll för 2.58 från 1803, att den av Bahrman ägda byggningen härstammade från 1784, alltså från Johan Jacob Weisells tid:

”Själva tomten håller i längden 12 1/2 alnar och i bredden 10 alnar och är belägen 290 alnar från Västra Hamnkanalen och äger af brandredskap: 2ne smärre brandstegar och tvenne läderämbar,

varandes flere vattenbrunnar i de närgränsande husen.

Åbyggnaden består av

En träbyggnad af grantimmer, uppsatt år 1784 af två våningar, tolf och en halv alnar lång, tolf alnar bred, ellofva alnar hög. täckt med understruket tegeltak, står på en och en fjärdedels aln hög stenfot. Byggningen i gott stånd.

Stefoten under hela huset värderad till 48.16

Byggningens undre våning betår af ett Rum och ett stort kök Hwarförutan på Vinden ähr tvenne Boningsrum.

Trapporna huset igenom af plankor, Hela stommen i det värderas till stånd den nu står 300:-

Yttertaket med dess tillbehör 80.24

Bjelkelaget 44.32

Golv i rummen af bräder 46.24

Taken af bräder, klädda i boningsrummen med duk och målade med perloljefärg 76.8

7 st fönsterluffer af tyskt glas i kitt med foder.

hwaraf 3ne med luckor, målade, 2 alnar, 11 tum höga,

1 aln 17 tum breda 7 rdr 8 st. 50.8

2 st dito i bly 9

1 par Oorter med järnplåtar, lås och gångjärn 12

6 st halvfranska dörrar med foder, mässingslåsar,
målning och allt tillbehör 6 rdr 60

4 st fyrfyllningsdörrar med allt tillbehör 18

Uti alla boningsrummen finnas bröst- och fotpaneler
tillsammans 112 alnar 23.16

4 st kakelugnar?

2ne rum med duk och oljefärgsmålning 10.10

1 st köksspis med bakugn i övra våningen 52

3 rum med tryckta papperstapeter 6

1 st köksspis utan bakugn i nedra våningen 30

1 st blybetäckt skorsten med fodermurar och
inlöpande pipor etc 1052.42”

Som nämnts övertogs halva gården av murgesällen Petter Wallström. Han uppträdde i 1760 års tomtöreslängd. Det är väl inte omöjligt att han var identisk med den sergeant Petter Wallström, som i maj 1764 utsågs i stället för den *vallsättare sergeanten Anders Ekberg*, som avlidit 3.12.1763. 1787 var murgesällen Wallströms änkas gård öde. 1790 hade den övertagits av högaren Abraham Wallström (burskap 18.6.1790). På offentlig auktion utbjöds 2.6.1794 högaren Abraham Wallströms i 2.58 belägna hus och gård enligt magistratens resolution 1793. Gården var värderad till 450 rdr specie. Ingen köpare anmälde sig. 1795 talar tomtöreslängden enbart om sporrsmeden Weisells änkas tomt men 1800–02 delar Bahrman tomtområdet med krögaren Halfwor Dahlstedt.

I längden över de 1804 nedbrunna husen omtalas för 2.58.

½ Hårfriseuren J. A. Bahrman

Handelsman Joh. C Friborg

½ Vaktmästaren Israel Lindgren

Krögaren Magnus Jonsson.